

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

В. В. ТКАЧЕНКО кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

E-mail: tkvadim41@gmail.com

Анотація. У статті викладені основні стандарти науково-дослідницького потенціалу в системі професійної підготовки фахівця: обізнаність випускника ВНЗ із сучасною наукою, наявність початкового досвіду пошукової роботи, уміння застосовувати наукові методи для виконання практичних завдань, готовність створювати нові наукові цінності. Визначено сутність понять: дослідницька діяльність, дослідницький підхід, дослідницькі уміння, Визначений необхідний спектр засвоєння знань під час використання дослідницького методу навчання: теоретичне використання знань; оволодіння методами наукового пізнання в процесі пошуку цих методів і застосування їх; формування рис творчої діяльності; розвиток інтересу, потреби в такій діяльності. Описано зміст літньої педагогічної практики, визначенні її мета (полягає у формуванні професійних умінь та особистісних якостей фахівця, що допомагають провадити основні види фахової діяльності; в оволодінні сучасними методами, формами організації та знаряддями праці фахівця; у розвитку професійних умінь і навичок для ухвалення самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах; у вихованні потреби систематично оновлювати свої знання, вести наукові дослідження і творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності) та зміст завдань.

Ключові слова: фахівець, фізична культура, методи, дослідницький підхід, педагогічна практика, здоров'я.

Актуальність (Introduction). Суспільство потребує фахівця нового творчого типу, що спроможний реалізувати науковий пошук. Сформульований соціальний запит можна задовольнити лише за умови залучення студентів до дослідницької діяльності під час навчання у ВНЗ. Глобальні зміни в системі підготовки майбутніх фахівців, як і в системі освіти загалом, умотивовують потребу в переосмисленні сучасної професійної підготовки педагогічних кадрів.

Логіка аналізу спонукає до думки про те, що суспільство потребує творчої, самостійної, мислячої особистості, формування якої починається з розв'язання проблемної ситуації, пов'язаної з психічними труднощами, протиріччями. Навчальна проблема містить об'єктивні протиріччя [3], саме в навчанні розкриваються всі грані сутності дослідницького підходу.

Мета (Purpose) обґрунтувати доцільність визначених у дослідженні факторів підготовки майбутнього фахівця до використання дослідницького підходу під час виконання індивідуально-дослідницьких завдань.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.

Результати (Results). Майбутнього фахівця необхідно готувати до керівництва дослідницькою діяльністю учнів, щоб викладання дисциплін набуло пошукового характеру. За висловом Т. Зорочкиної, потрібно підготувати такого фахівця, який би пішов шляхом дослідника: усе досліджував, здобував власний досвід, удосконалював свою педагогічну майстерність [7]. В. Сластьонін наголошував, що науково-дослідницький потенціал у системі професійної підготовки фахівця має відповідати таким стандартам: обізнаність випускника ВНЗ із сучасною наукою, наявність початкового досвіду пошукової роботи, уміння застосовувати наукові методи для виконання практичних завдань, готовність створювати нові наукові цінності [8, с. 67].

Саме дослідницький підхід у навчанні оптимізує підготовку творчого, спроможного до самовдосконалення, самовиховання фахівця-науковця.

Дослідницький підхід – це метод викладання, в основу якого покладено певний логічний процес, що базований на самостійному спостереженні за реальними фактами й відбувається за чотирма ступенями логічного мислення: 1) спостереження й формулювання питань; 2) побудова рішень; 3) дослідження рішень і вибір одного з них як найбільш імовірно; 4) перевірка гіпотези й остаточне її підтвердження [3].

Для адекватного застосування дослідницького підходу в навчанні майбутній фахівець має опанувати спектр дослідницьких умінь, стосовно сутності яких у науковій літературі запропоновано різні думки. Поняття «дослідницькі вміння» витлумачене, з одного боку, як властивість особистості, що характеризує здатність до пошуково-перетворювальної діяльності в освітньому процесі, а з іншого – як здатність здобувати нові знання, уміння й навички, які сприяють професійному розвитку та саморозвиткові.

К. Степанюк характеризує дослідницькі вміння майбутніх фахівців як інтегративне утворення розумових і практичних дій, що оптимізують провадження багатофункційної пошукової діяльності для виконання професійних завдань [9, с. 64]. В. Андреев вважає, що дослідницькі вміння – це здатність застосовувати в умовах розв'язання навчальної проблеми прийом певного наукового методу пізнання [1].

Більш докладно описує сутність цього поняття В. Базурін, стверджуючи, що дослідницькі вміння – це вміння спланувати й реалізувати науковий пошук, розробити замисел, логіку і програму дослідження, дібрати наукові методи та вміло їх застосувати, організувати й провести дослідницько-експериментальну роботу, опрацювати, проаналізувати та оформити у вигляді наукового тексту отримані результати, сформулювати висновки, успішно їх захистити перед товариством провідних учених і спеціалістів у науковій галузі [2].

Дослідницький метод навчання передбачає творче засвоєння знань, виконуючи низку важливих функцій: по-перше, теоретичне використання знань; по-друге, оволодіння методами наукового пізнання в процесі пошуку цих методів і застосування їх; по-третє, формування рис творчої діяльності; по-четверте, розвиток інтересу, потреби в такій діяльності. Завдяки такому функційному призначенню дослідницький метод сприяє формуванню повноцінних, добре усвідомлених, оперативних та гнучких використовуваних знань, здобуттю досвіду творчої діяльності [6].

Упровадження описаного підходу вимагає високого рівня педагогічної кваліфікації майбутнього фахівця, а отже, і високого рівня підготовки до провадження дослідницької діяльності.

Логіка викладу вмотивовує доцільність з'ясування мети й окреслення завдань літньої педагогічної практики студентів під час навчання у ВНЗ. За висловом П. Джуринського, мета практики полягає у формуванні професійних умінь та особистісних якостей фахівця, що допомагають провадити основні види фахової діяльності; в оволодінні сучасними методами, формами організації та знаряддями праці фахівця; у розвитку професійних умінь і навичок для ухвалення самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах; у вихованні потреби систематично оновлювати свої знання, вести наукові дослідження і творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності [5, с. 300].

На думку П. Джуринського, до основних завдань практики слід зараховувати такі: поглиблення й удосконалення теоретичних знань, з'ясування зв'язку теорії з практичною діяльністю; вивчення змісту і сфер професійної діяльності; формування професійних умінь та навичок (проектувальних, дидактичних, аналітичних, комунікативних, організаційних, діагностичних); аналіз основних типів і видів закладів, що проводять фізкультурну та тренерську роботу; дослідження сучасного стану фізкультурно-тренерської діяльності в навчально-виховних закладах різного типу; ознайомлення з основними категоріями дітей, які мають соціально-педагогічні проблеми (діти групи ризику, діти-інваліди, діти-сироти, діти-правопорушники); формування й розвиток навичок педагогічного спілкування з дітьми різних вікових груп; засвоєння сучасних педагогічних технологій колективної, групової, індивідуальної роботи з різними категоріями дітей; розвиток професійно значущих особистісних якостей фахівця; створення умов для розвитку здібностей і самореалізації студента, для формування власного стилю діяльності; формування в студентів науково-дослідницького та творчого під-

ходів до розв'язання професійних проблем і виконання фахових обов'язків; засвоєння морально-етичних норм професійної діяльності [5, с. 300–301].

Відповідно до мети й завдань літньої педагогічної практики, розроблено низку питань для самостійного опрацювання студентами, зокрема: розвиток мотивації здорового способу життя; культура здоров'я як сукупність духовних цінностей; фактори, що впливають на здоровий спосіб життя; поняття здоров'я, його зміст та критерії; теоретичні засади формування здорового способу життя; засоби й методи зняття нервового та емоційного напруження; характеристика фізичного здоров'я людини; індивідуальний стиль здорового способу життя; профілактика дитячих захворювань та ін.

Висновки і перспективи (Discussion). Для вдосконалення дослідницьких умінь студентів укладено перелік тем рефератів і доповідей. У межах ІНДЗ студентам запропоновано підготувати портфоліо, до складу якого входять усі матеріали, які вони змогли дібрати під час вивчення курсу, а саме: розробки спартакіад, олімпіад, рухливих ігор, змагань, Дня здоров'я; фізичних вправ для різних груп дітей різного віку, із різними можливостями; лекцій валеологічного спрямування на тему дотримання правил гігієни й відповідального ставлення до власного здоров'я та ін. Матеріали портфоліо студенти можуть використовувати як під час проходження літньої педагогічної практики, так і на майбутньому робочому місці.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности : Методическое пособие. – М. : Высшая школа, 1981. – 240 с.
2. Базурін В. М. Показники вагомості інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку дослідницьких умінь майбутніх учителів математики і фізики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/.../62
3. Бризгалова С. І. Проблемне навчання в початковій школі : учеб. посіб. / С. І. Бризгалова. – Вид. 2-ге, іспр. і доп. – Калінінград : Вид., 1998. – 91 с.
4. Волинець Ю. О. Формування дослідницьких умінь у студентів – майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elibrary.kubg.edu.ua/763/2/J_Volynets_RSSFEPE_15_PED_PI.pdf.
5. Джуринський П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності : монографія / П. Б. Джуринський. – Одеса : видавництво ТОВ Лерадрук, 2012. – 422 с.
6. Зайченко І. Б. Загальні основи педагогіки. Конспект лекцій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib.
7. Зорочкіна Т. С. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до роботи з обдарованими учнями початкової школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Зорочкіна Тетяна Сергіївна. – Черкаси, – 2011. – 379 с.
8. Сластенин В. Профессионально-педагогическая подготовка современного учителя / В. Сластенин, А. Мищенко // Сов. педагогика. – 1991. – № 10. – С. 79–84.
9. [Степанюк К.](#) Дослідницькі уміння в контексті загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи / К. Степанюк // [Психолого-педагогічні проблеми сільської школи](#). – 2012. – № 43 (2). – С. 62–67.

References

1. Andreev VI, Heuristic programming of educational-research activity: Methodical manual. - M.: Higher school, 1981. - 240 p.
2. Bazurin VM Indicators of significance of information and communication technologies for development of research skills of future teachers of mathematics and physics. - [Electronic resource]. - Access mode: journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/.../62
3. Brizgalova S.I. Problem learning in elementary school: study. manual / S.I. Brizgalova. - Kind. 2nd, andp. and add - Kaliningrad: View., 1998. - 91 p.
4. Volynets Y. O. Formation of research skills of students - future educators of pre-school educational institutions. - [Electronic resource]. - Access mode: http://elibrary.kubg.edu.ua/763/2/J_Volynets_RSSFEPE_15_PED_PI.pdf.

5. Dzhurinsky P. B. Theoretical and methodological principles of training of future teachers of physical culture for healthcare-saving professional activity: monograph / P. B. Dzhurinsky. - Odessa: publishing company Ltd. "Leradruk", 2012. - 422 p.

6. Zaychenko IB General principles of pedagogy. Summary of lectures. - [Electronic resource]. - Mode of access: http://pidruchniki.com/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib.

7. Zorokhkina T. S. Pedagogical conditions of preparation of future teachers for work with gifted pupils of elementary school: diss. ... Candidate ped Sciences: 13.00.04 / Zrochkina Tetyana Sergeevna. - Cherkasy, - 2011. - 379 p.

8. Slastenin V. Professional-pedagogical preparation of a modern teacher / V. Slastenin, A. Mischenko // Sov. pedagogy - 1991. - No. 10. - P. 79-84.

9. Stepanyuk K. Research abilities in the context of general pedagogical preparation of future teachers of elementary school / K. Stepanyuk // Psychological-pedagogical problems of rural school. - 2012. - No. 43 (2). - P. 62-67.

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ УЧЕБНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ ЗАДАЧ.

В. В. Ткаченко

Аннотация. В статье изложены основные стандарты научно-исследовательского потенциала в системе профессиональной подготовки специалиста: осведомленность выпускника вуза с современной наукой, наличие первоначального опыта поисковой работы, умение применять научные методы для выполнения практических задач, готовность создавать новые научные ценности. Определена сущность понятий: исследовательская деятельность, исследовательский подход, исследовательские умения, Определенный необходимый спектр усвоения знаний при использовании исследовательского метода обучения: теоретическое использования знаний; овладение методами научного познания в процессе поиска этих методов и их применения; формирование черт творческой деятельности; развитие интереса, потребности в такой деятельности. Описано содержание летней педагогической практики, определены ее цели (заключается в формировании профессиональных умений и личностных качеств специалиста, которые помогают проводить основные виды профессиональной деятельности; в овладении современными методами, формами организации и орудиями труда специалиста; в развитии профессиональных умений и навыков для принятия самостоятельных решений во время конкретной работы в реальных условиях; в воспитании потребности систематически обновлять свои знания, вести научные исследования и творчески применять полученные знания в практической деятельности) и содержание задач.

Ключевые слова: специалист, физическая культура, методы, исследовательский подход, педагогическая практика, здоровье.

RESEARCH APPROACH TO THE ORGANIZATION OF STUDENTS' INDIVIDUAL WORK DURING THE IMPLEMENTATION OF INDIVIDUAL EDUCATIONAL-AND-RESEARCH TASKS.

V.V. Tkachenko

Abstract. Main standards of research potential in the system of a specialist's training are outlined in the article: acquaintance of graduates of higher educational establishments with modern science, availability of initial experience in search, ability to apply scientific methods to accomplish practical tasks, readiness to create new scientific values. The essence of concepts is defined: research activity, research approach, research skills. The necessary spectrum of knowledge acquisition is defined in the use of research method of teaching: theoretical use of knowledge; mastering the methods of scientific knowledge in the process of searching for these methods and applying them; formation of features of creative activity; the development of interest, the need for such activities. The content of summer pedagogical practice is described as well as the definition of its purpose (consists in formation of a specialist's professional skills and personal qualities, which helps to carry out the basis of professional activities, in mastering modern methods, forms of organization and a specialist's tools of work, in the development of professional skills and skills for

making independent decisions during specific work in real conditions; in the need to systematically update their knowledge, conduct scientific research and creatively apply the knowledge gained in active work) and the content of tasks (deepening and improving theoretical knowledge, finding out the relationship of theory with practical activities, studying the content and areas of professional activity, the formation of professional skills, analysis of main types of institutions conducting physical education and coaching work; research of the current state of physical culture and coaching activity in educational establishments of different types; acquaintance with the main categories of children with socio-pedagogical problems; formation and development of pedagogical communication skills with children of different age groups; assimilation of modern pedagogical technologies of collective, group, individual work with different categories of children; development of a specialist's professionally significant personal qualities; creation of conditions for a student's development of abilities and self-realization, for the formation of their own style of activities; formation in students research and creative approaches to the solution of professional problems and professional duties; assimilation of moral and ethical norms of professional activity.

Keywords: *specialist, physical culture, methods, research approach, pedagogical practice, health.*

УДК37.013.77:502.51-053

**ПОНЯТТЯ «ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДО ВОДНИХ РЕСУРСІВ »
У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

А.В. ТРУТЕНЬ, аспірантка кафедри педагогіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: alinapv20@ukr.net

Анотація. У статті розглядається сутність поняття «ціннісне ставлення особистості до водних ресурсів». Вказується, що на сьогоднішній день існує велика кількість трактувань поняття «цінність». На основі наукової літератури можна виділити два підходи до визначення цінностей: цінності, значущість яких виділяється наявними потребами людей; цінності, які самотійно надають сенсу людському існуванню. Акцентується увага на важливості виховання ціннісного ставлення особистості до водних ресурсів.

Ключові слова: цінність, ціннісне ставлення, водні ресурси, особистість, особистісні якості, екологічна культура.

Актуальність (Introduction). На сьогоднішній день проблема забезпеченості людства водою є глобальною. Вода – це один із найголовніших природних ресурсів людства, без якого неможливо уявити життя. В наукових дослідженнях все більше уваги приділяється проблемам, які пов'язані з водними ресурсами. На планеті з кожним роком людство частіше стикається з дефіцитом якісної питної водою. Всі ці питання вже давно хвилюють наукове співтовариство, тому що з втратою чи різким зниженням якості такого важливого ресурсу як прісна вода або погіршитися, або зникне взагалі життя на планеті Земля. З огляду на це педагогічна наука має приділяти належну увагу питанням виховання ціннісного ставлення до водних ресурсів, особливо у майбутніх фахівців біономічних професій типу «людина-природа». І саме тому, на сучасному етапі розвитку цивілізації, необхідно розкрити сутність поняття «ціннісне ставлення особистості до водних ресурсів» у психолого-педагогічній та науковій літературі, розглянути цей феномен на міждисциплінарному рівні, використовуючи надбання та інструментарій різних наук.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Цінності та ціннісне ставлення лежать в основі функціонування суспільства, формування його ідеалів та векторів розвитку. Філософські аспекти цінностей та ціннісного ставлення розглянуто у дослідженнях А. Алексеєва, І. Брехмана, А. Здравомислова, Д. Леонтьєва, В. Тугарінова, Б. Брожика, М. Кагана, Л. Столовича, Н. Чавчавадзе, Г. Вижельцова. Психологічні підходи висвітлені у працях О. Лазурського, В. Мясищева, С. Рубінштейна,

© А. В. Трутень, 2017